

Filosoferen over Kinderrechten

Een inspiratiegids voor de kleuter- & lagere school ■ Silvie Moors / DE DAGEN voor de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat.

Een kind heeft kleine handen,
kleine voeten, kleine oren,
maar zijn ideeën zijn groots.

Beatrice Alemagna ■ Een kind...wat is dat? ■ De Eenhoorn, 2010

Wat lees je in deze bundel?

Een voorwoord	5
Een inleiding over filosoferen	6
Filosofische inspiratie voor de kleuterschool	8
Filosofische inspiratie voor de lagere school	23
Filosofische inspiratie bij de Kinderrechtenrap	42
Een lijst met boekentips over filosoferen	45
Colofon	achterkant

Extraatje: bekijk de animatieclip gemaakt door een groepje kinderen- filmmakers:
www.youtube.be/user/klachtenlijnKRC

Filosoferen over Kinderrechten

Dat is

**denken over
mogen,
moeten,
willen,
straffen,
belonen,
geheimen delen
of niet,
zoet zijn
en zout**

of stout.

Filosoferen over kinderrechten, dat klinkt misschien gek. Want waarom zou je kinderrechten beginnen bevragen? Zijn ze niet vanzelfsprekend? Een evidentie?

Wij dachten dat het mooi zou zijn om kinderen te laten stormen en waaien in hun hoofd over de beginselen van kinderrechten. Om eens diep na te denken over wat een kind is, en wat een volwassene. Over wat je mag, wat je moet, wat je wil en wat je kan. Over waarom kinderrechten er zijn. Over wat er zou gebeuren als er geen enkele volwassene zou zijn.

In verschillende scholen lieten kinderen hun gedachten gaan over zoveel thema's en lazen ze er verhalen bij. Verhalen van bijvoorbeeld Toon Tellegen, Roald Dahl, Joke van Leeuwen, Gerda Dendooven. Met al die gedachten schreef Joke van Leeuwen een lied, de Kinderrechtenrap. Kapitein Winokio bedacht er muziek bij.

Met deze map kunt u zelf aan de slag. Er zijn fragmenten die u voorleest. Op basis van die verhalen kunt u filosoferen. Wij bedachten alvast een stapel vragen. Maar u verzint er vast nog bij. Tenslotte trakteren we u op een gedicht. Voor uzelf of de kinderen. Misschien wil u na het filosoferen, op een ander moment, de link leggen met bepaalde kinderrechten? Daartoe bedachten we een apart rubriekje *Met de Kinderrechtenbril zien we...* maar hou vooral die blik open tijdens het filosoferen, het concrete kan later...

Zo, ga lekker denken en spinnen over die kinderrechten. Natuurlijk hebben we ze nodig. Maar hoe meer u er eerst zélf en dan met uw kinderen over nadent, hoe meer u te weten komt waarom dan wel.

Veel plezier!

Silvie Moors / DE DAGEN

Bruno Vanobbergen / Kinderrechtencommissaris

Iedereen filosoof of filosoferen, hoe doe je dat?

Adinda Taelman & Silvie Moors / DE DAGEN

Volwassenen en kinderen ademen dezelfde lucht. Net als wij zetten kinderen denksporen uit, formuleren ze gedachten en trachten ze de wereld waarin ze leven te vatten. In beelden, woorden, muziek, spel. Hun denken is ook ons denken.

Je eigen gedachtewereld heeft prikkels nodig. Je voedt je inspiratie van alledag met nieuwe inzichten en zienswijzen. Dat gebeurt vanzelf. Je leest en kijkt en denkt weer anders dan gisteren. Ons brein is een flexibel brein. Gedachten binnenstebuiten keren kun je ook samen en tegelijkertijd. Tijdens een gesprek met maar één doel: samen creatief denken.

Wat is filosoferen?

Filosoferen is een spel. Je doet het samen, de ene keer al gestructureerder dan de andere keer. Alle vragen en voorwerpen kunnen je op het spoor van een bijzondere gedachte zetten. Filosoferen is doen. Je gaat actief in op je eigen en andermans gedachten, je durft twijfelen, je toetst elkaars gedachten, je bedenkt en argumenteert, bouwt een gedachte op of breekt er weer eentje af. En natuurlijk draait filosoferen rond denken over filosofische thema's. Dat kunnen bijvoorbeeld thema's uit de ethica, de epistemologie, de taalfilosofie, de esthetica of de logica zijn. Wanneer is iets echt? Wanneer is iets mooi? Ben je iemand anders met een andere naam? Hoe ben je goed?

Filosoferen is ook creatief denken – soms heel abstract, soms al wat concreter.

Hoe filosoferen?

Voorwaarden

- 1 Als je start met filosoferen, dan zijn er een paar vanzelfsprekende voorwaarden. Zo begin je er best aan als je het kan volhouden op regelmatige basis. Voordat je kinderen beseffen dat ze filosoferen en ook het metafysische niveau vatten dat bij dit diepe denken de kern is, ben je al een paar sessies ver.

- 2 Enthousiasme! Natuurlijk – als je wilt filosoferen, dan hou je van denken, van nieuwe gedachten, van verhalen en van luisteren, van redeneren en twijfelen. Tijdens de filosofieersessie vallen alle zekerheden overboord. Alles kan bedacht en gezegd worden. Hou je van denken over een nieuwe wereld?

- 3 Er bestaan prima basisboeken om met filosoferen aan de slag te gaan. Verzamel al je leeslust en neem één en ander door. *'Socrates op de speelplaats'* en *'Van boeken ga je denken'* zijn fijne beginners. Ook boeken van Thecla Rondhuis, Oscar Brenifier of Gareth B. Mathews doen je enthousiasme ongetwijfeld groeien. Helemaal achteraan vind je een lange lijst boekentips.

Samen

Filosoferen doe je samen. En als je met een groep kinderen filosofeert, doe het meteen in een grote kring waar je elkaar goed kunt zien en aanspreken. Filosoferen is samen tot nieuwe inzichten komen, elkaar verrijken met ideeën en bedenkingen, elkaar op een denkspoor zetten. Het is ook het risico durven nemen van te twijfelen, jezelf en anderen op het verkeerde been zetten om dan tot iets nieuws te komen.

Ik weet dat ik niet weet

En jij? Jij bent als volwassene al even wetend of niet-wetend als je groep kinderen. Jij leidt het gesprek maar stuurt het niet. Jij bent de vragensteller, de pieteputeraar. Jij peilt naar argumenten en logica, jij toetst elkaars ideeën, brengt een nieuwe vraag in de kring. Jij bent niet de alwetende water. Niemand heeft het ultieme antwoord op filosofische vragen immers in pacht. Hoed je dus om je als leraar op te stellen. Tijdens het filosoferen ben je geen juf en geen meester. Je leert de kinderen niets – ze leren van elkaar en van het gesprek.

Structuur in de Chaos

Natuurlijk kan je afspraken maken.
Dat je je vinger opsteekt als je iets wilt zeggen.
Dat je goed naar elkaar luistert.
Dat je niets moet zeggen.
Dat je alles mag zeggen.
Dat je zelf ook vragen mag stellen.

Beginnen bij het begin

Eigenlijk kan alles een aanleiding zijn om een filosofisch gesprek te beginnen. Een verhaal is een mooie start. Kinderen leven zich meteen in en komen makkelijk tot de kern van het 'probleem' dat je wilt aankaarten. Er zijn dierenverhalen, absurde verhalen, sprookjes, gedichten, suggestieve boeken en nog veel meer. Je kunt prentenboeken uitkiezen of een hoofdstuk uit een leesboek. Kies steeds een verhaal of gedicht dat suggestief genoeg is. Een verhaal dat meer laat voelen dan dat het heel duidelijk en letterlijk iets zegt. Voel je ook vrij.
Eén zinnetje is soms genoeg om een hele wereld van gedachten te openen.
Eén illustratie kan het begin zijn van een uur intens denken.

Discussieplannen

Een discussieplan is een lijst vragen die je opstelt. Die vragen vormen de leidraad voor het gesprek. Ze zijn een start en vangen het gesprek op wanneer het zou stilvallen. Een discussieplan maak je op voorhand en is een fijne manier om al even met jezelf na te denken over het thema dat je met de kinderen wilt behandelen. Het ordent alvast even je eigen gedachten en helpt je straks het gesprek te begeleiden. Het discussieplan gebruik je flexibel natuurlijk. Laat het gesprek zijn gang gaan maar grijp terug naar je vragen als je de draad kwijt bent of het gesprek stukt.

O ja, filosoferen met kleuters is anders dan filosoferen met kinderen van de lagere school. Kleuters benader je best in hele kleine groepjes of individueel. Even intens samen nadenken, een kwartiertje reflectie apart of in kleinere groep. Hebben ze dat al een keer of tien gedaan, dan kan je overgaan op iets langere groepsessies. Maar vergeet niet dat het voor de kleinsten heel wat concentratie vergt! Daarom: vraag ook eens aan de ouders of ze willen filosoferen met hun kind. Ze kunnen daarvoor dezelfde vragen gebruiken als jij.

Kleuters

Hoe komt het dat je bent wie je bent?

**We zijn allemaal anders maar ook allemaal mens.
Hoe komt het dat we zijn zoals we zijn?**

Een stukje verhaal

Hoe komt het, dat een ijsbeer wit is,
een zwarte kat zo zwart als git is,
een zebra zwart met witte strepen?
En heb je eigenlijk ooit begrepen
waarom de staart van hermelijn
aan 't puntje juist weer zwart moet zijn?
En zou een pinguïn wel zo horen:
van achter zwart, en wit van voren.

Waarom dan toch? Waarom, waarom?

Gewoon omdat die dieren al bestonden
voordat de kleuren waren uitgevonden.

*Zwart en Wit
Harriet Laurey / Philip Thomas (ill.)
Gottmer, 1973*

Discussieplan

Hoe komt het dat je bent wie je bent?
Kan je kiezen wie je bent?
Kan je jezelf veranderen?
Hoe kan je anders worden dan je bent?
Wie kent jou het best?
Ben je soms anders ergens anders?
Wat zal er nooit aan jou veranderen?

Doen

Hoe kijken we naar elkaar?

Laat de kinderen elkaar tekenen.
Herken je jezelf in de tekening van de ander?
Hoe zie jij jezelf en hoe kijkt een ander naar jou?
Wat zijn de gelijkenissen, wat zijn de verschillen?

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

Vragen als “Hoe komt het dat je bent wie je bent” kan je makkelijk linken aan ‘we hebben allemaal een naam en we behoren allemaal tot een land’, of het recht op een naam en nationaliteit.

? Vragenstaarten

Heb jij een naam? En je mama, je papa, je vriendjes? Tot welk land behoor jij? Woon je daar ook? Ben je daar geboren? En ga je daar zeker altijd wonen?

Verhaal

- *Django heet Django. Edward van de Vendel en Lilian Brögger (ill.), De Eenhoorn, 2008*
Django heet Django, maar niet vandaag. Vandaag heet hij Meneer!

Recht op...

We zijn allemaal mensen en toch allemaal anders. We hebben recht op een gelijke behandeling of het recht op anders zijn, zonder discriminatie.

Doen

Maak groepjes van kinderen met blauwe/bruine ogen, meisjes/jongens, lichte/donkere huidkleur, met/zonder een beperking... Blijven de groepjes steeds dezelfde?

Verhaal

- *Kikker is Kikker, Max Velthuis, Leopold, 1996.*
Kikker kan niet vliegen, en ook geen taarten bakken. Kikker is kikker en bijzonder op zijn eigen kikkerachtige manier.

Wat is klein & wat is groot?

**Wanneer ben je klein, wanneer ben je groot, dat is niet zo simpel.
Groot zijn betekent vaak meer mogen. Klein zijn maakt je afhankelijk.**

Een stukje verhaal

Jij groot, ik klein

Er was eens een kleine olifant.
En er was ook een koning. Hij was de koning van de dieren.
De koning was niet zo heel erg klein, maar ook niet bijzonder groot.

De kleine olifant had geen vader en geen moeder meer.
Op een dag volgde hij de koning naar zijn paleis.
Maar de leeuw liet hem niet binnen.
'Ga weg!' zei hij. 'Verdwijn, jij grijze garnaal!
Kleine vlo! Laat me met rust!'
Hij was meer zenuwachtig dan boos.
Toen de leeuw naar bed ging,
bleef de kleine olifant bij de poort van het paleis achter.
Hij viel in slaap zonder één woord,
en zonder één traan te laten, want hij was erg flink.
Bovendien had hij toch niets anders te doen.
En vooral: hij had niemand op de hele wereld.

De volgende dag maakte de leeuw zich toch een beetje bezorgd toen hij de kleine olifant daar op de grond zag liggen,
want het was vreselijk koud.

Hij liet hem binnen in het paleis en gaf hem een ontbijt.
'Vooruit, kom erin!' zei hij. 'En eet een beetje.
Ik zou je niet graag zien sterven van de honger of van de kou!'

Diezelfde avond las de leeuw de olifant een paar verhaaltjes voor.
Het waren verhalen over woeste, onkwetsbare leeuwen.
De kleine olifant hield zijn ogen onafgebroken op de koning gevestigd.
Hij was niet bang van de leeuw, niet echt bang.
Misschien voelde hij een beetje vrees.
Maar wat hij vooral voelde, was grote bewondering.
'Je kunt toch wel praten?' vroeg de leeuw.
'Ik heb je nog niet gehoord.'
'Ik klein!' zei de olifant.
'Dat zie ik...' zuchtte de leeuw.

*Jij groot, ik klein
Grégoire Solotareff
Lannoo, 2001, z.p.*

Discussieplan

Wanneer ben je klein?
Wanneer ben je groot?
Wat is het verschil tussen klein en groot zijn?
Mag je andere dingen als je klein of groot bent?
Welke bijvoorbeeld?
Waarom wil je klein zijn?
Waarom wil je groot zijn?
Wat zou er gebeuren als je klein zou blijven?
Wat zou er gebeuren als je nooit klein zou zijn?
Wat is het verschil tussen klein en jong?
Is groot hetzelfde als oud?
Hoe word je groot?
Wat heb je nodig om te groeien?

Doen

Voel je dat je groeit?

Maak een groeimeter voor je klas.
Duid aan hoe groot elk kind is.
En meet hen na een paar maanden nog eens.
Wie is gegroeid?
Wie werd groter?
En wat gebeurde er bij het groter worden?
Wat heb je nodig om te groeien?

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

Vragen als “Wat is klein en wat is groot” kan je makkelijk linken aan groeien en wat je daarvoor nodig hebt: recht op eten en drinken, recht op zorg en bescherming, van je ouders, je juf, je grootouders en vele anderen. Zorg is ook liefde, aandacht en troost als je verdrietig bent.

Verhaal

- *Lieve woordjes. Carl Norac en Claude K. Dubois, J.H. Gottmer, 1996.*

Op een ochtend staat Lola op met een mond volle lieve woordjes, maar nergens kan ze haar woordjes kwijt want niemand heeft tijd...

Als ouders niet voor hun kinderen kunnen zorgen, dan moeten andere volwassenen dat doen in een voorziening. Of kinderen kunnen geadopteerd worden.

- *Rosita. Pimm van Hest, Nynke Mare Talsma (tekeningen), Clavis, 2009, 26 p.*
Rosita is geadopteerd. Eigenlijk heeft ze dus twee mama's en twee papa's. Dat vindt ze wel leuk...

Wie beschermt jou?

Bij vragen over mogen en moeten en wie er beslist wat mag en moet, duiken al snel autoriteiten op. Mama, papa, juffen, meesters en zelfs de koning. Lees met je klas het prachtige boek *De Wondertuin* van Gerda Dendooven. Het is een eigentijdse bewerking van *De stuk gedanste schoentjes* van de gebroeders Grimm.

Een stukje verhaal

Ik zal jullie iets vertellen. Het is echt gebeurd. Het gaat over mij en mijn zussen: Mona, Rona, Dina, Nina, Dora, Flora, Zara, Zelda, Tina, Tinka en Renée. Mona had een varkenssnuetje, Rona scheve knietjes en Dina loenste. Nina liet stinkende winden, Dora had grote voeten (schoenmaat 46) en Flora baste als een hond. Zara had vlechten van stro, Zelda een deuk in haar neus en Tina bloosde heel snel. Tinka had een bultje op haar rug en Renée zuchtte voortdurend: 'Oooo, ik verveel me zoooo...'

En het gaat over een koning, onze vader. Hij had twaalf dochters, wij dus. Twaalf prachtige bloemen. Van die vrolijk kakelende kippetjes. Onze mondjes stonden nooit stil.

'Twaalf, dat is een voetbalploeg met reservespeler,' zei de tuinman.
'Da's bijna een klasje vol,' kraste juffrouw Tang.
'Da's veel,' mompelde dokter Lombok, 'want een mens heeft maar twee handen.'
Maar vader dacht: twee handen is meer dan één. Dus ging hij elke ochtend met twee van zijn dochters uit wandelen. Aan elke hand één. Vijf kilometer per dag. Zes dagen in de week. Behalve op zondag.

De koning was dol op zijn prinsesjes, maar hij was ook streng. We mochten in de tuin spelen, maar niet daarbuiten. We mochten feestjes geven, maar niemand uitnodigen. We mochten zelfs op dansles, bij juffrouw Tang, maar niet bij een of andere knappe dansleraar in de stad. Vader sliep niet voor hij 's avonds zijn dochters had geteld. 'Eén, twee, drie... en allemaal aanwezig.'
Hij was zo bang om zijn mooie meisjes kwijt te raken. Ons dus!

Als zijn oogappels zouden trouwen, zou hij wel beslissen met wie, en wanneer en hoe laat en waar. Hij wilde zelfs onze trouwjurk kiezen.
'Alleen het allerbeste is goed genoeg voor deze prachtige

parels,' zei hij elke dag tegen zijn kamerknecht. Zo slaagde geen enkele jongeman erin een afspraakje te regelen.
'Nee,' blafte de koning al van ver.
'Ik zeg neen. Ja?? Neen dus! Begrepen?'
En hij stuurde ze allemaal weg.

De Wondertuin
Gerda Dendooven
Querido, 2014, z.p.

Discussieplan

Wat vind je van deze vader?
Waarom doet hij wat hij doet?
Wat denk je dat de meisjes zullen doen?
Wat mag een vader beslissen?
Wat mag een vader niet beslissen?
Zijn je ouders de baas over je?
Wat beslis jij zelf?
Wat wil je zelf beslissen?
Wat kan je zelf beslissen?

Doen

Huisregels

Ook een juf of meester zorgt ervoor dat alle kinderen in de klas zich goed voelen.
Wat vind jij belangrijk in je klas?
Hoe kunnen de kinderen én de juf of meester ervoor zorgen dat iedereen zich goed voelt in de klas?
Maak samen een grote affiche met blijde klasregels.
Bijvoorbeeld:
Wij pesten nooit en niemand.
Wij zijn lief voor alle spullen.
Probeer klasregels te bedenken waarover iedereen het helemaal eens is. Lukt dat?

Ik ben niet bang

Ik ben niet bang voor spinnen
en ik ben niet bang voor muizen.
Ik laat nooit stiekem scheetjes
en ik heb nooit last van luizen.

Ik ben niet bang in 't donker
en ik plas nooit in mijn bed.
Ik zit op gym, op voetbal,
op toneel én op ballet.

Ik heb nooit last van heimwee
als ik ergens ga logeren.
Ik slaap ook echt al lang niet meer
met knuffels en met beren.

Ik durf al in het diepe
en ik duik al van het hoge.
En of je het gelooft of niet:
't is allemaal gelogen.

Maar niet heus
Bette Westera/Ivonne Jagtenberg (ill.)
Zwijssen, 2003

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

Vragen over 'mogen en moeten' kan je makkelijk linken aan recht op inspraak. Thuis, in de klas, in de jeugdbeweging of sportclub. Overal eigenlijk.

? Vragenstaarten

De Koning uit De Wondertuin wil natuurlijk het allerbeste voor zijn dochters. Hij is zo bang dat hen iets overkomt. Hij beschermt zijn prinsessen.

Wie beschermt jou? Waarom?

Tegen wat moet jij beschermd worden?

Kan je iemand te veel beschermen? Wanneer dan?

Recht op...

Als iemand je 'te veel beschermt' komt je recht op spel, vrije tijd, ontspanning misschien in het gedrang. Spelen is superbelangrijk. Iedereen mag spelen, lezen, dansen, knutselen, afspreken met vriendjes, naar de sportclub of jeugdbeweging gaan of gewoon eens lekker niksen.

Recht op...

Recht op bescherming gaat natuurlijk over recht op bescherming tegen alle vormen van geweld, ook pesten bijvoorbeeld.

Verhaal

- *Rood, of waarom pesten niet grappig is. Jan de Kinder. De Eenhoorn, 2013. Ook beschikbaar als Kamishibai (papieren verteltheater).*
Tuur wordt snel rood. En dan wordt hij uitgelachen, en het wordt steeds erger...

Hoe word je wat je wil?

Je mag en je moet.

Maar hoe weet je wat je wil en hoe word je ook wat je wil?

Een stukje verhaal

Heksenfee

Fee Rozemarijn woonde samen met haar mama op een grote wolk in een luchtkasteel met gouden torentjes.

Voor haar verjaardag kreeg ze een toverstafje.

Een stom toverstafje.

Rozemarijn had veel liever een paar rolschaatsen gewild.

Maar dat mocht niet.

“Wat als je een bloedneus hebt?” riep mama.

“Dat is geen gezicht voor een fee.”

Een boot had Rozemarijn ook wel een leuk geschenk gevonden.

“En wat als je in het water tuimelt?” vroeg mama.

“Dan is je jurk smerig en je hoed om zeep. Nee, dat kan niet.”

Feeën moesten altijd lief zijn. En netjes.

Ze aten taart zonder te kruimelen.

Ze dronken thee zonder te morsen

en op hun jurk zat nooit een vlekje of een spatje.

Met hun honingstemmen vertelden ze alleen maar zoete verhalen.

En af en toe zwaaiden ze met hun toverstafje.

Rozemarijn vond feeën ontzettend saai.

En het ergste was dat ze er zelf één was.

Rozemarijn wilde liever een heks zijn.

Heksenfee

Brigitte Minne / Carll Cneut (ill.)

De Eenhoorn, 1999.

Discussieplan

Hoe weet je wat je wil?

Wanneer wil je iets?

Wat is willen eigenlijk?

Kan je alles willen?

Wat gebeurt er als je iets wil?

Wat doe je als je iets wil?

Hoe weet je wie of wat je wil worden?

Hoe word je?

Ben je al iets of iemand als je geboren wordt?

Word je voortdurend iemand anders of blijf je dezelfde?

Zou jij liefst een heks of een fee zijn? Waarom?

Doen

Ik word, ik word...

Natuurlijk zijn je kleuters al heel veel.

Maar later willen ze ook nog eens van alles worden.

Laat hen individueel een tekening maken met hun toekomstdroom.

Wat willen ze o zo graag worden...

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

Vragen als “Hoe weet je wat je wil?” en “Hoe word je wat je wil?” kan je makkelijk linken aan recht op inspraak maar ook recht op spel en vrije tijd en recht op informatie én recht op onderwijs...

Allemaal dingen die je helpen bij het ontdekken en ontwikkelen van talenten.

? Vragenstaarten

De doe-opdracht *Ik word, ik word...* zal zeker heel wat mooie toekomstdromen onthullen. Maar als je juf, meester, brandweerman of piloot wil worden, hoe doe je dat dan?

Wat moet je dan kunnen. Wat moet je dan weten?

Hoe ga je dat leren? Hoe kom je dat te weten?

Verhaal

- *De mislukte fee.* Annie M.G. Schmidt en Fiep Westendorp. Uit *Het Grote Voorleesboek*. Querido, 2009.

Een fee met sproeten is geen fee, die is mislukt. Maar is dat zo?

- *Ik wordt later... psychiater.* Versjesboek van Erik van Os en Elle van Lieshout. Barbara de Wolf (ill.). Gottmer, 2003.

Versjes over allerlei beroepen.

Hoe weet je wat goed voor je is?

Ouders, juffen, meesters, ministers en de koning, ze geven allemaal wijze raad. Op een dag moet je het zelf doen. Hoe kom je te weten wat goed voor je is? Kan je daarover nadenken?

Een stukje verhaal

Koekjes

Pad had koekjes gebakken.
“Wat ruiken ze lekker,” zei Pad.
Hij at er een op.
“En ze smaken nog lekkerder,” zei hij.
Pad holde naar het huis van Kikker.
“Kikker, Kikker,” riep Pad, “proef de koekjes eens die ik heb gebakken.”
Kikker at een koekje.
“Dit zijn de lekkerste koekjes die ik ooit heb gegeten!” zei Kikker.
Kikker en Pad aten veel koekjes, de een na de ander.
“Zeg, Pad,” zei Kikker met zijn mond vol, “moeten we niet eens ophouden? Straks worden we nog ziek.”
“Je hebt gelijk,” zei Pad. “We nemen nog één koekje en dan houden we op.”
Kikker en Pad namen nog één koekje.
Er lagen nog veel koekjes in de schaal.
“Kikker,” zei Pad, “we nemen nog één laatste koekje en dan houden we op.”
Kikker en Pad namen nog één laatste koekje.

*Kikker en Pad
Arnold Lobel
Ploegsma, 2002*

Discussieplan

Hoeveel koekjes mag je eten?
Wanneer moet je stoppen met koekjes eten?
Is er een wet over koekjes eten?
Heb je voor alles wetten nodig?
Als er geen wet bestaat over koekjes eten, hoe weet je dan hoeveel je er mag?
Wie beslist over wetten?
Zijn wetten altijd goeie wetten?
Zou je zelf een wet over koekjes kunnen bedenken?

Doen

Een beetje mogen

Natuurlijk mag niet alles wat je wil.
Sommige dingen zijn gewoon niet zo duidelijk.
Bijvoorbeeld te veel koekjes eten. Dat gebeurt soms.
Kunnen de kinderen 5 dingen bedenken die misschien wel mogen maar die je toch beter niet doet?
Lees ook het volledige verhaal van Kikker en Pad. Een heerlijk verhaal om in een toneelstukje te gieten!

**Daar was eens een klein mannetje,
Dat hield zoveel van rijstebrij.
Hij at twee grote borden vol
en toen vroeg hij er nog wat bij.**

*Van kleine kleuters
Rie Cramer
De Haan, 1915*

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

De vraag “Hoe weet je wat goed voor je is?” kan je natuurlijk linken aan het recht op inspraak.

De vraag “Hoe kom je te weten wat goed voor je is” kan je dan linken aan het recht op informatie en het recht op onderwijs.

Verhaal

- Voor aapje. Bette Westera en Saskia van der Linden (ill.). Gottmer, 1999.

Over aapjes die naar school toe gaan. En Meester Mandril die hen liever levenslessen geeft in plaats van taal en rekenen.

Recht op...

Worden Kikker en Pad dan toch ziek, door te veel koekjes te eten of gewoon door iets anders... Dan hebben ze verzorging nodig. Kinderen hebben recht op gezondheidszorg, van de dokter, de tandarts, de oogarts en heel wat andere artsen en soms moet je naar het ziekenhuis.

Mag je houden van wie je maar wil?

Verliefd worden overkomt je. In België mogen twee jongens of twee meisjes ook trouwen. Dat is elders wel even anders. Is het belangrijk dat je trouwt met wie je maar wil? En kan dat zomaar?

Een stukje verhaal

Kikker is verliefd

"Ik voel me fantastisch," roept Kikker opgewonden. "Ik ben verliefd!"

"Dat is goed nieuws. En op wie ben je verliefd?" vraagt Varkentje.

Ja, op wie? Daar heeft Kikker nog niet over nagedacht.

"Ik weet het al," zegt hij na een poosje. "Ik ben verliefd op die mooie, lieve, schattige Eend!"

"Dat kan niet," zegt Varkentje. "Een Kikker kan niet verliefd zijn op een eend. Jij bent groen en zij is wit."

Maar Kikker weet het zeker.

*Kikker is verliefd
Max Velthuis
Leopold, 2009, z.p.*

Discussieplan

Ben jij al verliefd geweest?

Kan je kiezen op wie je verliefd wordt?

Kan iemand anders kiezen op wie je verliefd moet worden?

Moet iedereen verliefd zijn?

Mag iedereen verliefd zijn?

En Kikker? Mag die verliefd zijn op Eend?

Waarom wel of niet?

Zijn een Kikker en een Eend erg anders?

Wat hebben ze gemeen?

En hoe gaat dit verhaal nu verder, denk je?

Wat is het verschil tussen verliefd zijn of een vriend hebben?

Wat is vriendschap?

Kan iedereen je vriend worden?

Hoe maak je vrienden?

Zijn vrienden belangrijk?

Heeft iedereen vrienden?

Doen

Houden van

Elk kind maakt een grote (A3) houden-van-kaart.

Op deze kaart komen alle mensen van wie je houdt.

Probeer er een echte landkaart van te maken: wonen ze dichtbij of veraf?

Heb je ze veel nodig of is af en toe genoeg?

Wie je niet wil missen, teken je dichtbij.

En wie er niet meer is, waar teken je die?

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

“Kan je verliefd worden op wie je wil, of houden van, of vrienden zijn met...”, kan je uiteraard linken aan recht op anders zijn, het recht op gelijkwaardige behandeling zonder discriminatie. Of je nou een kleur hebt, of je houdt van jongens of van meisjes, of je nou een beperking hebt of niet...

Verhaal:

- *Eefje Donkerblauw. Geert de Kockere en Lieve Baeten (ill.). De Eenhoorn, 2008.*

Over koningin Eefje die gek is op donkerblauw. Dan wordt ze verliefd op koning Goudgeel. En daar komen heel wat gekleurde kindertjes van...

- *Kikker en de vreemdeling. Max Velthuijs. Leopold, 2012.*

Op een dag komt er een vreemdeling in het bos wonen. Rat. “Ratten zijn dieven. Ze zijn lui en brutaal”, zeggen ze.

Iedereen lijkt hem te wantrouwen. Behalve Kikker...

Waar woon je?

**Woon je in een huis, een appartement of in een kamer?
Een dak boven je hoofd is erg belangrijk.**

Een stukje verhaal

Klein-Mannetje was een héél klein mannetje.
Hij woonde in een oude schoenendoos.
Klein-Mannetje was gelukkig en tevreden.

Op een dag begon het te regenen.
“Regen is goed voor mijn tuintje,”
zei Klein-Mannetje verheugd.

Maar het regende drie dagen en drie nachten lang.
Helaas is dat voor een schoenendoos wat al te veel.
Op de derde dag zakte hij langzaam in elkaar.

Klein-Mannetje pakte zijn spullen in een rode zakdoek en ging ervandoor.
Onder een dikke boom bleef hij staan.
Nu heb ik geen huisje meer, dacht hij treurig.

*Klein-Mannetje heeft geen huis
Max Velthuis
De Vier Windstreken, 1983*

Discussieplan

Wat is wonen?
Wat is een huis?
Is wonen voor iedereen hetzelfde?
Is een huis voor iedereen hetzelfde?
Wat is een huis en wat is een thuis?
Is er een verschil?
Leg uit.
Waarom is Klein-Mannetje ongelukkig?
Wat heeft hij precies nodig?
Moet Klein-Mannetje weer gelukkig worden?
Of tevreden? En wat is het verschil?

Doen

Een huis vinden om gelukkig te zijn (of tevreden).

Laat de kinderen het verhaal van Klein-Mannetje samen met jou verder verzinnen.

Hoe vindt hij een huis, waar klopt hij aan, hoe wordt hij terug blij?

Bij elk stukje hoort een tekening. En maak er uiteindelijk een volledig boek van – eentje dat je af en toe kan voorlezen.

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

“Waar woon je” kan je uiteraard linken aan het recht op een woning, voeding, water, kleding maar ook aan het recht op zorg, op een thuis.

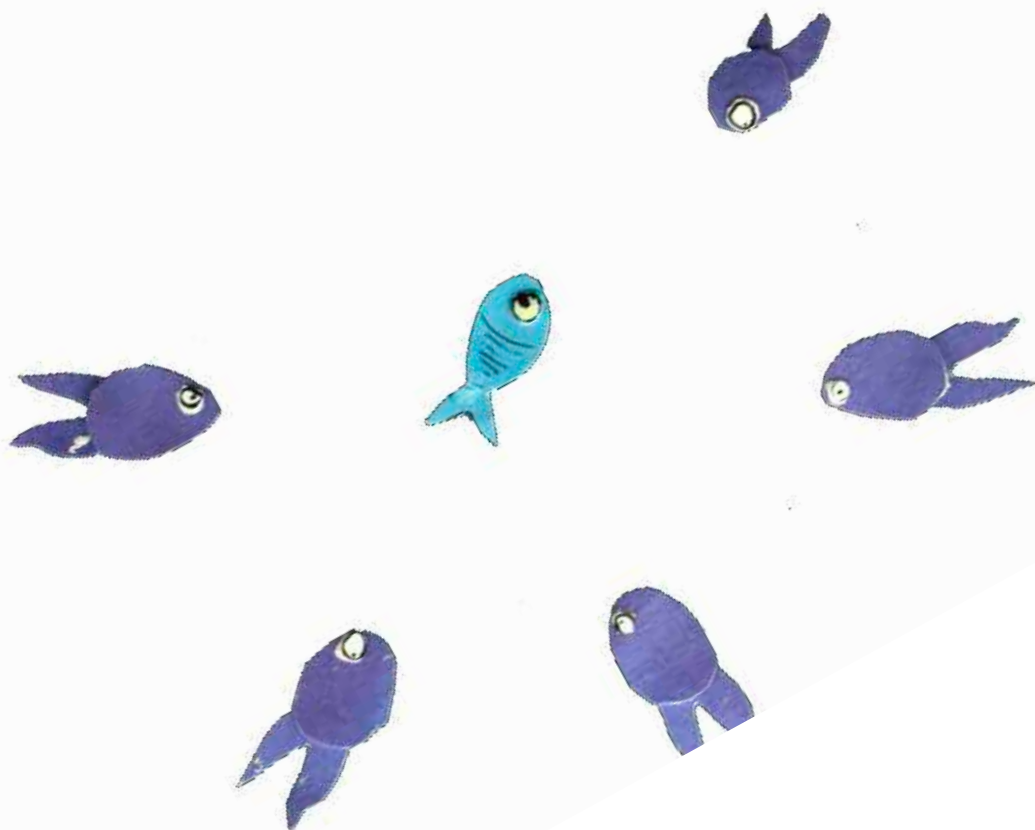
Verhaal

- *Pluk van de Petteflet. Annie M.G. Schmidt, Fiep Westendorp (tekeningen), Querido, 2011.*

Pluk gaat op zoek naar een huis. Waar zal hij gaan wonen? In de ‘Petteflet’, vindt hij een zolderkamer-tje...

- *In woon in twee huizen. Marian de Smet en Nynke Talsma. Clavis, 2008.*

Over Nina die in twee huizen woont, nu haar ouders gescheiden zijn.

Lagere school

Wat zijn kinderen

We zijn allemaal ooit kind geweest. Als je achttien bent, ben je plots meerderjarig. Maar ben je dan ook volwassen? En kunnen volwassenen nooit meer kind zijn? Hoe zit dat eigenlijk?

Een stukje verhaal

Iets over heksen

In sprookjes dragen heksen altijd malle zwarte hoeden en zwarte mantels en vliegen ze rond op bezemstelen.

Maar dit is geen sprookje. Dit gaat over echte heksen. Het belangrijkste dat je over echte heksen moet weten, is dit. Luister goed en vergeet dit nooit:

Echte heksen hebben doodgewone kleren aan en zien er net zo uit als doodgewone vrouwen. Ze wonen in doodgewone huizen en hebben doodgewone banen.

Daarom zijn ze zo moeilijk te vangen.

Een echte heks haat kinderen, met een roodgloeiende helse haat, die roodgloeiender en helser is dan welke andere haat jij ook zou kunnen bedenken.

Een echte heks zit altijd plannetjes te verzinnen om van de kinderen op haar gebied af te komen. Haar liefste wens is ze allemaal, stuk voor stuk, op te ruimen. Dat is het enige waar ze aan denkt de godganse dag. Zelfs als ze aan het werk is als kassière in een supermarkt of brieven tikt op een kantoor of rondrijdt in een grote slee (en dat zou allemaal best kunnen), dan nog zit ze in gedachten te peinzen en te piekeren, te broeien en te gloeien, te knarsen en te knisperen van de moordzuchtige, bloeddorstige plannetjes.

‘Welk kind,’ vraagt ze zich de hele dag af, ‘welk kind zal ik nu eens nemen voor mijn volgende slachtpartij?’ Een echte heks heeft evenveel plezier in het uitroeien van kinderen als jij in het eten van een bord aardbeien met slagroom.

Ze rekent erop een kind per week van kant te maken. Als het minder is krijgt ze een pesthumeur.

Heksen
Roald Dahl / Huberte Vriesendorp (vert.)
De Fontein, 1984, p. 7

Discussieplan

Waarom zouden heksen kinderen haten?

Wat kun je tegen kinderen hebben?

Hebben kinderen nadelen?

Welke? En welke voordelen?

Bestaan er volwassenen die kinderen haten?

Kunnen die daar iets aan doen?

Wat zou je tegen zo’n volwassene zeggen?

Zijn er kinderen die volwassenen haten?

Waarom zou je iets tegen volwassenen kunnen hebben?

Wat is het grootste verschil tussen een kind en een volwassene?

Hoeveel heeft een kind te zeggen?

Hoeveel een volwassene?

Hebben alle kinderen evenveel inspraak in hun leven?

En volwassenen?

Doen

Twee werelden

De wereld van volwassenen en die van kinderen is dezelfde. We ademen dezelfde lucht, eten hetzelfde brood.

Toch zijn er dingen die verschillen. Laat de kinderen twee landen tekenen: eentje waar alleen volwassenen leven, eentje waar alleen kinderen leven.

En dan kan je verder filosoferen – want hoe gaat het er in die landen aan toe?

Zou dat leuk zijn, een land zonder volwassenen? En kan dat? En verandert er dan iets?

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

Vragen als “Wat zijn kinderen”, “Wat zijn volwassenen” en hoe ze verschillen, of praten over hoe de ‘twee werelden’ uit de doe-opdracht (zie vorige pagina) eruit zouden zien... dan kom je al gauw bij recht op inspraak en een eigen mening.

Het recht op een gelijke behandeling kan je hier ook aan linken.

Recht op...

De heksen van Roald Dahl zijn gemeen. Ze houden niet van kinderen. Ze doen kinderen pijn. Kinderen hebben recht op becherming tegen geweld. Kinderen hebben recht op zorg en op een thuis. Als ouders dat niet kunnen geven, dan moeten andere volwassenen daarvoor zorgen.

Verhaal:

- *Een klap is geen kus. Bart Moeyaert en Gerda Dendooven (ill.). In: Jij en ik en alle andere kinderen. Querido, 2013.*
Agatha is negen en zuigt op haar vingers. Ze krijgt klappen. Jelle ook. Een droevig verhaal met een mooi einde.
- *De vlecht. Kolet Janssen, Benjamin Leroy (ill.). Davidsfonds/infodok, 2005.*
Jakob leert Anna kennen. Bij haar thuis gaat het er heel anders aan toe...

Wie ben ik?

Iedereen is iemand. En iedereen is ook wel meer dan die ene die goed kan tekenen of schaatsen.

We zijn al heel wat wanneer we geboren worden en we worden ondertussen van alles. Wat een puzzel!

Een stukje verhaal

Hans, Hanshans en Hanshanshans

Een vader had drie zonen die er precies hetzelfde uitzagen. De eerste zoon heette Hans, de tweede Hanshans en de derde Hanshanshans. Die drie zonen speelden vaak in de tuin en dan riep de vader ze, als het eten klaar was. Hij riep: Hanshanshanshanshanshans, waarmee hij zijn drie zonen bedoelde. Later bedacht hij het kortere Hanshanshans.

De naam Hanshanshans bestaat uit drie delen, en daar zitten de namen Hans en Hanshans ook in. Maar als de vader dan Hanshanshans riep, en hij bedoelde alleen maar Hanshanshans, dan kwamen ze meestal alle drie. En als hij ze alle drie nodig had, dan kwam Hanshanshans soms alleen. De grootste verwarring gaf het pas, als de vader zijn eerste zoon, Hans, twee of drie keer moest roepen, omdat die maar niet wilde antwoorden. Dan kwamen soms – gewoon zoals het ze uitkwam – Hanshans of Hanshanshans.

De vader zag in dat hij de namen van zijn drie zonen niet goed gekozen had. Hij moest ze nieuwe namen geven. En dus noemde hij zijn eerste zoon voortaan Hans-Rudolf, de tweede zoon Hans-Karel en de derde zoon Hans-Jakob.

*Dit verhaal heeft een zus,
met als titel: Anna, Annanna, Annannanna.*

*Het meisje en het geluk
Jürg Schubiger/R.S. Berner (ill.) / Bart Moeyaert (vert.)
Ludion, 1997*

Discussieplan

Waarom hebben we een naam?
Waar komen namen vandaan?
Heeft alles wat bestaat een naam?
Bestaat iets als het geen naam heeft?
Zijn namen belangrijk? Waarom?
Wat gebeurt er als je plots een andere naam krijgt?
Ben je iemand anders met een andere naam?
Voel je je anders met een andere naam?
Zegt je naam iets over jezelf?

Doen

Dit ben ik.

Schrijf de letters van je naam onder elkaar.
Bedenk een eigenschap bij elke letter.
Bijvoorbeeld:
S van sociaal
O van openhartig
N van nukkig (soms)
J van jaloers (op mijn grote zus)
A van alleseter (ik lust echt alles)

Gezicht in de spiegel

**Als ik goed kijk
zie ik op wie ik
dan lijk: ik lijk
op mij die maar
wat kijkt terwijl
intussen al die
tijd de tijd
verstrikt.**

*Zegelboom
Wiel Kusters
Querido, 1998*

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

Vragen als “Wie ben ik?”, kan je linken aan het recht op een eigen identiteit, om te mogen zijn wie je bent, ook het recht op anders zijn.

Recht op...

Met een andere ‘bril’ betekent het recht op identiteit ook het recht op een naam en op een nationaliteit.

Verhaal

- *Ik ben Pomme. Kristien Dieltiens, Stefanie de Graef (tekeningen). De Eenhoorn, 2008.*
Pomme is een meisje. Haar moeder komt uit Afrika. Ze zocht hier een nieuwe ‘thuis’ en Pomme werd hier geboren...
- *De Aankomst. Shaun Tan. Querido, 2008.*
Een man laat zijn gezin achter. Hij ontvlucht zijn land op zoek naar een beter leven...
Een prachtig woordenloos prentenboek.

Wat je nodig hebt

Waar dromen kinderen van? Wat hebben ze nodig? Wat vinden ze zelf dat ze nodig hebben?

Een stukje verhaal

Een maan voor Leonore

In een koninkrijk aan de zee leefde eens een koningsdochtertje dat Leonore heette. Ze was bijna elf jaar. Op een dag had ze buikpijn van te veel aardbeientaart te eten en moest ze in bed blijven.

De hofarts kwam op visite, vroeg haar of ze haar tong wou uitsteken, stak de koortsthermometer onder haar oksel en mat haar polsslag.

De hofarts keek bezorgd en ontbood haar vader, de koning.

‘De koningsdochter is ziek,’ verkondigde hij.

‘Heb je iets nodig?’ vroeg de koning ongerust. ‘Je mag alles hebben wat je hartje begeert.’

‘Ik wil de maan,’ antwoordde de koningsdochter, ‘als ik de maan krijg, word ik weer gezond.’

De koning had alleen de beste mannen onder zijn hoede die hem alles gaven wat zijn hart verlangde en dus beloofde hij zijn dochter de maan. Hij keerde terug naar de troonzaal en ontbood de hofmaarschalk. De hofmaarschalk was een grote dikke man met heel dikke brilglazen, waardoor hij er tweemaal zo verstandig uitzag als hij in werkelijkheid was.

‘Ik zou willen dat je me de maan bezorgt,’ zei de koning, ‘de koningsdochter wil de maan om opnieuw gezond te worden. Vannacht, ten laatste morgenvroeg, moet ze hier zijn!’

De hofmaarschalk wreef met een zakdoek het zweet van zijn voorhoofd en snoof luid door zijn neus.

‘Ik heb in mijn leven al een heleboel dingen verwezenlijkt, maar u de maan bezorgen, dat kan ik echt niet.’

*Many Moons
James Thurber
Harcourt, 1990
Het was een donkere en stormachtige nacht
Lannoo/Fontein, 2002*

Discussieplan

Wat is er aan de hand?

Wat heeft de prinses nodig?

Denk jij ook dat ze dat nodig heeft?

Wat heb jij nodig als je ziek bent?

Heb je ook iets nodig als je niet ziek bent?

Wat is dat eigenlijk ‘nodig hebben’?

Doen

Eiland-lijstje

Elk kind gaat naar een onbewoond eiland.

Het mag 10 zaken meenemen.

Wat staat er op elk lijstje?

Wat is echt nodig?

Wat niet?

En hoe weet je wat je echt nodig hebt?

Accordeon

**Als ik weer eens treurig ben,
speel ik accordeon.
Dan roep ik mooie klanken op
en liedjes van de zon.**

**Die drijven in de lucht
en iedereen kan horen,
dat ik nog op de wereld ben
en niet voor niets geboren.**

*Kinderen van de keerzijde
Frans Hoppenbrouwers
Sun, 2000*

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

Vragen als “Wat heb je nodig om op te groeien” kan je vanzelfsprekend linken aan het recht op voeding, kleding, onderdak en het recht op zorg.

Verhaal:

- *Het verhaal van Bobbel die in een bakfiets woonde en rijk wilde worden. Joke van Leeuwen. Querido, 2004.*

Bobbel's ouders hebben heel weinig geld. Ze zijn altijd onderweg. Op een dag heeft Bobbel er genoeg van. Ze wil rijk worden en gaat bij oom wonen...

Recht op...

Recht op zorg betekent natuurlijk je veilig voelen, aandacht krijgen en liefde. Kinderen hebben recht op een thuis, een gezin. Kinderen hebben het recht om te leven en het recht zich te ontwikkelen. En volwassenen moeten hen hiertoe kansen geven. Als ouders dat niet kunnen geven, dan moeten andere volwassenen dat doen.

Verhaal:

- *De rode vogel. Astrid Lindgren, Marit Törnqvist (tekeningen). Hoogland & Van Klaveren, 2012, 38 p.* Anna en Mattias wonen bij een boer. Alles is grijs en eenzaam. Ze hebben honger en kou. Maar dan ontdekken ze de Zonneweide waar kinderen spelen, en een zorgende Moeder die pannenkoeken bakt ...

Wie mag jou pijn doen?

Doe je iets goed, dan word je beloond. Ben je stout, dan krijg je straf. Maar wie mag jou straffen? Mogen alle volwassenen alle kinderen straffen? Zijn er regels rond straffen? En kunnen sommige straffen wel en andere niet?

Een stukje verhaal

Juffrouw Kachel

Dit is mijn dagboek. Maar het is geen echt dagboek, waarin je schrijft over jezelf. Het is een dagboek over juffrouw Kachel, mijn juffrouw op school. Ik schrijf erin als ik zeker weet dat er niemand in de buurt is.

En alleen over juffrouw Kachel.

Als ik er niet in schrijf ligt het in een geheime bergplaats.

Na mijn dood mag iedereen het lezen.

Als juffrouw Kachel dan nog leeft dan hoop ik dat ze haar verdiende loon zal krijgen.

Juffrouw Kachel slaat op twee manieren.

De eerste manier is met haar knokkels. Ze heeft een ring met een steen aan een vinger, en als ze slaat komt die ring hard tegen je aan, in het midden van je bovenarm.

De rest van de ochtend of middag doet je arm pijn en kan je hem niet goed optillen.

Ze gaat naast je staan, wacht even en slaat dan.

De andere manier is met haar vlakke hand. Die manier is onverwacht. Ze sluipt door het gangpad achter je en geeft je opeens een harde klap op je hoofd: een draai om je oren.

Maar dan wel van achteren.

Meestal schrik je zo dat er van alles op de grond valt en je je moet bukken om het op te rapen.

De meeste kinderen gaan huilen door zo'n klap.

Ze slaat iedereen.

Ze heeft geen lievelingetjes.

Als je iets niet weet moet je in de hoek staan.

Vanochtend vroeg ze aan een meisje: 'Hoeveel is achtentwintig gedeeld door drie?'

Volgens mij kan je achtentwintig helemaal niet door drie delen.

Dat meisje wist het niet en zei niets.

'In de hoek.'

Ze vroeg het aan de volgende en de volgende. Maar niemand wist het.

Op het laatst stond de hele klas in de hoek, dat wil zeggen: met zijn gezicht naar de muur langs de muren van de klas.

Dertig kinderen.

Zij zat alleen aan haar lessenaar en zei verder niets. Ze zei ook niet hoeveel achtentwintig gedeeld door drie was.

Ze is heel dik.

Van achteren kan je haar korset zien. Zo lijkt ze op mijn moeder.

Van voren lijkt ze nergens op of dat weet ik eigenlijk niet, want ik kijk haar nooit goed aan.

Als je haar in haar ogen zou kijken dan zou je toch een klap krijgen, denk ik.

Als je een vlek maakt in je schrijfschrift krijg je een klap en moet je nablijven.

Ik maakte een vlek in het woord 'inkt' en moest honderd keer 'inkt' schrijven. Op één van die honderd 'inkten' maakte ik weer een vlek.

Ik kreeg een klap en moest weer honderd keer 'inkt' schrijven.

Ik zat alleen in de klas. Zij zat achter haar lessenaar en las een boek. Af en toe zuchtte ze diep.

Ik schreef heel voorzichtig, want ik wilde naar buiten. Ik wilde voetballen.

Na die tweede honderd 'inkten' mocht ik weg.

Ze zegt nooit 'goed', nooit 'dag', nooit 'je mag gaan'. Ze knikt met haar hoofd en dan mag je gaan.

Wij zeggen ook nooit iets.

*Juffrouw Kachel
Toon Tellegen / Harrie Geelen (ill.)
Querido, 1993, p. 5 - 17*

Discussieplan

Wat denk je van deze juffrouw Kachel?
Wat is er met haar aan de hand?
Mag je kinderen slaan?
Mogen sommige volwassenen kinderen wél slaan?
Mag je kinderen straffen?
Wie mag dat?
Waarom mag dat wel of niet?
Mogen kinderen volwassenen straffen?
Wat is straf eigenlijk?
Wat is het tegendeel van straf?
Wat is het leukste?
Vergelijk je eigen juf/meester eens met juffrouw Kachel.
Wat zou je doen moest je juf/meester plots op juffrouw Kachel gaan lijken?
Weet je dan wat gedaan?

Doen

Stout en straf

Laat je kinderen even juf of meester zijn.
Wat mag wel, wat mag niet in de klas.
Hoe zouden ze belonen, hoe zouden ze straffen?
Bedenk samen een klasreglement.
Is er één dag waarop alles mag wat normaal gezien niet mag?
Hoe gaat die dag eindigen, denk je?
Zijn er regels op school/thuis/op straat die je overdreven vindt?
Zijn er regels die jij op school/thuis/op straat zou toevoegen?

Ik ben lekker stout

**Ik wil niet meer, ik wil niet meer!
Ik wil geen handjes geven!
Ik wil niet zeggen elke keer:
jawel mevrouw, jawel meneer...
nee, nooit meer in m'n leven!
Ik hou m'n handen op m'n rug
en ik zeg lekker niks terug!**

**Ik wil geen vieze haverhout,
ik wil geen tandjes poetsen!
Ik wil lekker knoeien met het zout,
ik wil niet aardig zijn, maar stout
en van de leuning roetsen
en schipbreuk spelen in de teil
en ik wil spugen op het zeil!**

**En heel hard stampen in een plas
en dan m'n tong uitsteken
en morsen op m'n nieuwe jas
en ik wil overmorgen pas
weer met twee woorden spreken!
En ik wil alles wat niet mag,
de hele dag, de hele dag!**

**En ik wil op de kanapee
met hele vuile schoenen
en ik wil aldoor gillen: nee!
En ik wil met de melkboer mee
en dan het paardje zoenen.
en dat is alles wat ik wil
en als ze kwaad zijn, zeg ik: bil!**

*Ik ben lekker stout
Annie M.G. Schmidt
Querido, 1995*

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

Een vraag als “Wie mag jou pijn doen?” link je vanzelfsprekend aan het recht op bescherming tegen geweld. Ook kinderen die iets stouts doen, hebben recht op bescherming tegen geweld.

Er zijn veel vormen van geweld... ook pesten is er één.

Verhaal:

- *Het beest heet Mona. Bart Moeyaert, Gerda Den-
dooven (tekeningen). Zwijsen, 2001, 24 p.*

Mona is een pestkop. Ze pest Do, Sam en Martha. Ze durven niets doen en het pesten gaat maar door en door. Maar Marta heeft een plannetje...

Recht op...

Vragen als “Mag je iemand straffen?”, “En wie mag dat dan doen?” en “Waarom?” leiden onvermijdelijk tot het recht op inspraak en een eigen mening. De doe-opdracht ‘Stout en straf’ (zie vorige pagina) levert je alvast een stapel straffe klasafspraken op. En natuurlijk, hebben ook kinderen recht op een opvoeding en ontwikkeling. Ouders zijn hiervoor verantwoordelijk. Ook de school, de jeugd- en sportbeweging, de bib,... dragen een steentje bij.

? Vragenstaarten

Welke afspraken gelden er thuis? Waarmee ben jij het eens en waarmee niet? Waarom gelden bepaalde afspraken?

Doen

Beeld je in: je bent moeder of vader. Het aantal kinderen dat je hebt, mag je kiezen. Je geeft ze een naam, hobby's, lievelingseten, enzovoort. Welke huisregels gelden er in jouw huishouden? En hoe loopt dat na een tijdje?

Vraag je kinderen om hun verzonnen ‘gezin’ voor te stellen aan de klas, met prenten erbij en afsprakenlijstjes...

Of laat de kinderen in groepjes werken en hun verzonnen gezin naspelen. Dat levert ongetwijfeld hilarisch theater op.

Mogen volwassenen twijfelen?

Kinderen zijn afhankelijk van volwassenen. Alles wordt door grote mensen voor kleinere mensen bedacht. Ook de kinderrechten. Maar weten volwassenen wel alles? En mogen zij zelf twijfelen?

Een stukje verhaal

Op een dag begon mijn meester aan alles te twijfelen. We hadden biologie. Ik weet het nog goed. Hij zei: 'Ik denk dat een nijlpaard een zoogdier is.' Toen iemand vroeg of een nijlpaard ook een insect kon zijn zei hij: 'Misschien wel. Maar ik acht dat wel minder waarschijnlijk.' Het werd stil in de klas. 'Wat is een kraai?' vroeg de meester. 'Ik vermoed een vogel,' zei een meisje. 'Ja,' zei de meester. 'Dat vermoed ik ook.' Het was een warme dag in het voorjaar. De ramen stonden open en de meester ging steeds voor de vensterbank staan en leunde naar buiten. 'Horen jullie dat?' vroeg hij. We hoorden niets. 'Ik denk dat dat een lijster is,' zei hij. Later hadden we rekenen. De meester zei: 'Acht keer acht is waarschijnlijk vierenzestig.' We luisterden en wisten niet goed wat we moesten denken. Negen keer negen was wellicht eenentachtig, vertelde hij, en dat tien keer tien honderd was behoorde tot de mogelijkheden. Zo noemde hij dat. Hij ging achter zijn tafel zitten, met zijn handen in zijn haar, stond weer op en keek weer naar buiten. De watersnood was volgens hem misschien in 1953 geweest, en de Tweede Wereldoorlog was waarschijnlijk in 1940 begonnen. We gingen naar huis. De volgende dag twijfelde hij opnieuw aan alles, wist weer niet zeker of acht keer acht vierenzestig was, en zei dat een hagedis een reptiel was. 'Maar misschien ook iets anders.' Halverwege de ochtend kwam het hoofd van de school in de klas en vroeg ons: 'Hoeveel is acht keer acht?' We keken naar de meester en zeiden: 'Misschien vierenzestig.'

*Mijn avonturen door V. Swchworm
Toon Tellegen / Marc Terstroet (ill.)
Querido, 2004, p. 71-72*

Discussieplan

Wat is twijfelen?
Waaraan twijfel jij wel eens?
Wat gebeurt er in je hoofd als je twijfelt?
Wat zou er gebeuren als je juf/meester voortdurend gaat twijfelen?
Over welke zaken wil je niet twijfelen?
Kan je over je rechten twijfelen?
Wanneer stop je met twijfelen over iets?
Mag je over alles twijfelen?
Wat is informatie?
Hoe kom je aan informatie als volwassenen te veel twijfelen?
Hoe weet je wat goede of slechte informatie is?
Wanneer is iets twijfelachtige informatie?
Zijn er zaken die jij beter weet dan een volwassene?

Doen

Weten wat er te weten valt

Neem de proef op de som. Vandaag ben jij de twijfelende juf of meester.
Hoe voelt dat voor jou, hoe voelt dat voor de kinderen?
En waar kunnen de kinderen informatie halen als dat niet meer bij jou is?
Laat de kinderen volwassenen interviewen met deze vragen:
Wat weet je zeker?
Waaraan twijfel je?

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

De vragen uit het discussieplan leiden je misschien in de richting van het recht op informatie en het recht op onderwijs. Ook het recht op een eigen mening en inspraak zijn toepasselijk.

Verhaal/liedjes

- *Wat hebben we vandaag (niet) op school geleerd? (Liedjes). Jan De Smet, Raf Walschaerts, Mich Walschaerts en Tom Hautekiet (ill.). Lannoo, 2010.*
Ondeugende liedjes om mee te zingen in de klas!

Wie kan je vertrouwen, wie zal voor je zorgen?

Grote mensen beschermen kleinere mensen. Je moet er maar op vertrouwen dat ze het beste met je voor hebben. Hoe werk je aan vertrouwen? Of word je daarmee geboren?

Een stukje verhaal

Eerste schrift

Toen ik geboren werd, was de wereld er al. Alles was er al, ons huis, de tafel, de stoelen, de bedden, het aanrecht, de waterkraan, ons hele hebben en houden. Alles had zijn nut en elk ding paste bij een ander.

De berk in de tuin bestond ook al – alle bomen bestonden eigenlijk al. Ze hadden ook nog niet kunnen bestaan. Of ze hadden eerst nog allemaal sparren en geen beuken kunnen zijn, geen appel- of perenbomen, geen kersenbomen, geen pruimenbomen. De katten hadden bijvoorbeeld honden kunnen zijn. Op de plek waar op dit moment onze kat ligt had er ook gewoon een streep zonlicht over de vensterbank kunnen vallen.

Ook papa en mama bestonden al, toen ik geboren werd. Dat is nogal logisch – zij hebben mij tenslotte gekregen. Mijn vader herkende ik aan zijn blonde snor, mijn moeder herkende ik gewoon. Ik hoefde niet eerst te vragen wie dat mens met die bril was die mij op haar arm droeg. Zij wist natuurlijk dat ik haar kind was. Ze wist ook hoe ik heette, ze wist alles. Ze had zich goed op me voorbereid.

We waren blij dat we elkaar leerden kennen.

Wat bij mijn geboorte nog moest komen, was onze nieuwe muziekinstallatie. Ook het bed van mijn zus was er nog niet, omdat ze zelf nog niet bestond. Mijn zus heet Anna. Ik noem haar soms gewoon zij. Bijvoorbeeld als mama vraagt wie er weer met de hoorn van de telefoon heeft gerommeld.

Waar is iets, als het er nog niet is? Waar was mijn zus, toen ze zelfs nog geen beetje in de buik van mijn moeder zat? Als ik daar lang over nadenk, begint het me te duizelen. Ik bewaar die vraag voor papa. Hij houdt van dat soort denkvragen.

Welke bomen, welke dieren ontbreken nog op de wereld? Dat is ook zo'n vraag. En hoe ze aan hun naam zullen komen.

We kunnen niemand terugsturen naar waar hij vandaan komt. We moeten wachten tot hij doodgaat. Als mijn zus doodgaat, verdwijnt haar bed ook. Alles wordt weer als vroeger. Alleen onze muziekinstallatie blijft natuurlijk wel staan.

Ik heb niets tegen mijn zus. Ze werkt alleen af en toe een beetje op mijn zenuwen. Mama zegt dat ze mijn zus niet meer zou kunnen weggeven. Papa zou haar ook niet meer kunnen weggeven, denk ik. En ik ook niet. Er is waarschijnlijk ook niemand die haar zou willen hebben.

*Vader, moeder, ik en zij
Jürg Schubiger/R.S. Berner (ill.) / Bart Moeyaert (vert.)
Querido, 1999, p.7-8*

Discussieplan

Hoe heb je je ouders leren kennen?

Vertrouwde je ze vanaf dag 1?

En je zus of broer?

Wie mag er voor je zorgen?

Wie moet er voor je zorgen?

Zijn dat dezelfde mensen?

Waar wil jij graag dat er voor je gezorgd wordt?

Kan dat overal?

Waar hoor jij thuis?

Wat is vertrouwen?

Wanneer vertrouw je iemand?

Is het belangrijk om mensen te vertrouwen?

Waarom?

Kan je een vreemde vertrouwen?

Hoe bouw je aan vertrouwen?

Waar komt vertrouwen vandaan?

Kan vertrouwen ook weggaan?

En hoe dan?

Moet je iemand die voor je zorgt vertrouwen?

Waarom wel of niet?

Vrienden worden

Waarom ben jij een goeie vriend?

En bewijs dat maar eens.

Elk kind in de klas krijgt een geheim vriendje toegewezen en moet daar een week lang extra goed voor zorgen.

Hoe gaat dat? Kan je van iedereen een vriend worden, als je dat wil?

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

Vragen als “Wie kan je vertrouwen” en “Wie zal er voor je zorgen” kan je vanzelfsprekend linken aan recht op een gezin en een thuis, het recht op zorg. Als ouders dat niet kunnen, dan moeten anderen volwassenen dit doen.

En natuurlijk, hebben ook kinderen recht op een opvoeding en ontwikkeling. Ouders zijn hiervoor verantwoordelijk. Ook de school, de jeugd- en sportbeweging, de bib,... dragen een steentje bij.

Verhaal:

- *Matilda*. Roald Dahl. Quentin Blake (ill.). De Fontein, 2003.

Matilda is heel, heel erg slim. Maar haar ouders vinden haar een lastpost. Betweterig en vervelend. Ook de directrice van de school kan Matilda niet uitstaan. En dan ontdekt Matilda dat ze kan toveren...

- *Rosie en Moussa: beste vrienden voor altijd*. Michaël de Cock, Judith Vanistendale (ill.). Querido 2013.

Rosie en Moussa zijn héél goeie vrienden. Ze wonen allebei in een heel groot flatgebouw. Op een dag komt Ibrahim bij Moussa logeren. Ibrahim heeft geen papieren...

Dit is het derde deel over de vriendschap en de avonturen van Rosie en Moussa.

Mag je geloven wat je wil?

Godsdienstoorlogen zijn van alle tijden. Is geloof belangrijk? En mag je geloven wat je wil? En waarom is er soms oorlog over geloof?

Een stukje verhaal

Floris en Blancefloer

De kinderen groeiden samen op. Ze ontdekten alle plekjes in het paleis.

Ze keken hoe de zwaluwen aan en af vlogen en hun nesten bouwden onder de stenen krullen van de zuilen op de binnenplaats.

Ze verfristen zich samen aan de grote fontein die door acht leeuwen gedragen werd.

Ze speelden kat en muis op de dikke muren van het paleis.

Altijd waren ze samen.

Bijna altijd.

Als vanop de minaret gezang klonk, ging Floris naar de moskee zonder Blancefloer.

Hij kreeg les uit de Koran, het heilige boek van de Islam. Blancefloer keek 's nachts met haar moeder in de bijbel, het boek dat de koning verboden had.

Maar de volgende dag al, vertelden ze die prachtige verhalen aan elkaar door en al snel kenden ze beide boeken uit het hoofd.

Hun liefde werd alleen nog groter.

Iedereen begon te begrijpen dat zij écht samenhoorden.

Morena zag het, en de koningin zag het.

De bedienden fluisterden het tegen elkaar.

Tot in de stad sprak men over het koningspaartje.

Maar niemand durfde er iets over te zeggen aan koning Fenus.

Op een dag verveelde de koning zich.

Hij wou zich voor een keertje wel eens bezighouden met zijn zoon.

Koning Fenus was erg benieuwd of Floris de lessen uit de Koran goed begrepen had.

Floris, wat is de naam van de heilige profeet? vroeg hij plots.

Het stormde in Floris' hoofd.

Als zijn vader dit vroeg, moest het antwoord uit de Koran komen. Maar was het nu Mohammed, of Jezus?

*Floris en Blancefloer
Jo Roets/Paul Verrept
Clavis, 1999*

Discussieplan

Waar kan je zoal in geloven?

Waarom mag je geloven?

Wat is het verschil tussen fantasie en geloven?

Wat doe je als je niet meer mag geloven?

Kan je stoppen met geloven?

Doen

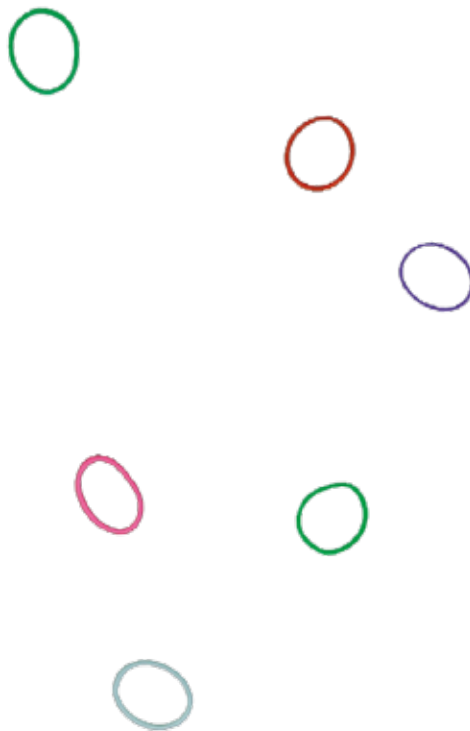
Luisteren naar anderen

Misschien doe je dat al in je klas:

nodig eens een andersgelovige moeder of vader uit.

Laat hen vertellen over het Suikerfeest.

Over Diwali of het Paasfeest.

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

Kinderen hebben, net als volwassenen, het recht op een eigen godsdienst, om te geloven wat ze willen. Hieraan kan je uiteraard ook het recht op anders zijn koppelen, en het recht om niet gediscrimineerd te worden.

? Vragenstaarten

Werk je rond het thema discriminatie en vooroordelen, dan kan je daar nog een hoop discussievragen bij verzinnen.

Misschien kunnen deze verhalen je inspireren:

Verhaal:

- *Mr Stink. David Willams, Quentin Blake (ill.). Clavis, 2012.*

Op een ochtend verschijnt een zwerver in de stad. Niemand wil iets met hem te maken hebben. Hij stinkt! Maar Chloë praat met hem en vindt hem leuk. Ze neemt hem mee naar huis...

- *Het huis in het midden van de straat. Peter Slabbynck en Klaas Verplancke (ill.) Davidsfonds/ Infodok, 2002.*

Op een ochtend, in een doodgewone 'normale' straat, staat er plots een vreemd huis in de straat! Meteen worden plannen gesmeed om het vreemde huis te verjagen...

Maak jij oorlog?

**Volwassenen kunnen er wat van. Oorlog voeren bijvoorbeeld.
Maak jij soms ook ruzie? En is dat ook een heel klein beetje oorlog?**

Een stukje verhaal

's Nachts staat de hemel boven mijn put vol sterren.
Sterren laten me denken.
Ik zou daarboven willen zijn en naar beneden kijken.
Af en toe denk ik aan wat de vijand denkt.
Kijkt hij ook naar de sterren? Als hij naar de sterren kijkt,
zal hij misschien inzien dat deze oorlog tot niets leidt,
en dat hij moet stoppen.

Ik kan deze oorlog niet als eerste stoppen, de vijand zal mij doden.
Hij moet als eerste de oorlog stoppen,
en ik zal in dat geval niet schieten.
Want ik, ik ben een man.
Als hij naar de sterren kijkt, dan zal hij dat begrijpen.
Je begrijpt veel dingen als je naar de sterren kijkt.

*De vijand
Davide Cali / Serge Bloch (ill.)
Bewerking: Wim Opbrouck
Davidsfonds, 2014*

Discussieplan

Wat is oorlog?
Waar komt oorlog vandaan?
Waarom is er soms oorlog?
Wat zou jij doen als het hier plots oorlog is?
Wat kunnen we doen om oorlogen te stoppen?
Wat is een vijand?
Wat is een vriend?
Heb je vijanden nodig?
Heeft iedereen vijanden?
Hoe word jij de vijand van iemand anders?
Heb je vrienden nodig?
Heeft iedereen vrienden?
Hoe word jij de vriend van iemand anders?

Doen

Stop de oorlog!

Laat de kinderen individueel een brief schrijven naar een wereldleider.
Met daarin goeie redenen om een oorlog te stoppen.
Maak een grote envelop, versier de brieven. Stop er eventueel een vertaling naar het Engels bij.
En stuur ze écht op...

Voor Ari

Lieve Ari

Wees niet bang

De wereld is rond
en dat istie al lang

De mensen zijn goed
De mensen zijn slecht

Maar ze gaan allen
dezelfde weg

Hoe langer je leeft
hoe korter het duurt

Je komt uit het water
en gaat door het vuur

Daarom lieve Ari
Wees niet bang

De wereld draait rond
en dat doettie nog lang

*Renaissance
J.A. Deelder
De Bezige Bij, 1994*

Met de kinderrechtenbril zien we...

Recht op...

“Maak jij oorlog” of “Maak jij ruzie”, kan je linken aan het recht op bescherming tegen alle vormen van geweld: pesten, fysisch geweld, psychisch geweld, seksueel geweld, verwaarlozing.

Verhaal:

- *Is er dan niemand boos? Toon Tellegen, Marc Boutavant (ill.). Querido, 2014.*

De dieren in het bos zijn boos. Heel erg boos. Op elkaar, op zichzelf, op de zon, op alles. Maar op een zomerdag is alle boosheid plots verdwenen...

Recht op...

Alle kinderen hebben het recht op een specifieke bescherming tegen oorlogsgeweld. Ze mogen niet ingelijfd worden in het leger, ze mogen dus geen kindsoldaten worden.

Verhaal:

- *Toen mijn vader een struik was. Joke van Leeuwen. Querido, 2010.*

Toda leeft alleen met haar vader. Op een dag moet hij gaan vechten in de oorlog van de ‘enen tegen de anderen’. Toda gaat eerst bij oma wonen maar moet vluchten. Ze gaat op zoek naar moeder, die heel ver weg woont...

De Kinderrechtenrap

Tekst: Joke van Leeuwen, gebaseerd op gedachten die Silvie Moors verzamelde bij kinderen van verschillende leeftijden in verschillende scholen • Muziek: Kapitein Winokio

Als wij niet bestonden, dan leefden we niet.
Gelukkig bestaan we nu wel.
We hebben een hoofd en we hebben een hart
we worden beschermd door ons vel.
Mooi vel met een kleurtje. Zo groeien we op.
Een plantje wordt groot in de regen.

Maar wij moeten eten, een dak en een bed.
Dan kunnen we overal tegen.

**Oo onze rechten
kinderen hebben rechten (2x)**

Wie zegt dat hij kinderen niet zo graag ziet
ziet zichzelf niet zo graag
want iedereen is ooit begonnen als kind
en kinderen geef je geen slaag
die duw je niet weg en die doe je geen pijn
die stuur je niet uit om te vechten.

Leg liever een veilige arm om ons heen.
Wij kinderen hebben rechten.

**Oo onze rechten
kinderen hebben rechten (2x)**

Ook als je anders bent, dan mag je er zijn
want dat is wat iedereen wenst:
te zijn wie je bent, want je bent wie je bent.
Een mens is een mens is een mens.
Je kunt bijna alles en veel ook nog niet.
Da's logisch, je bent aan het groeien.

En onze geheimen, die zijn ons recht
waar niemand zich mee moet bemoeien.

**Oo onze rechten
kinderen hebben rechten (2x)**

Wanneer je geboren bent krijg je een naam.
Die hou je, al word je stokoud.
Een vreemde kan later een vriend van je zijn
omdat je hem steeds meer vertrouwt.
Je moet kunnen spelen, want spelen is goed.
Je bent nog te jong voor een boete.

We moeten naar school, maar we mogen het ook.
We kunnen, we mogen, we moeten.

**Oo onze rechten
kinderen hebben rechten (2x)**

Een vis heeft geen twijfels,
die zwemt gewoon door
volwassenen hebben die wel
maar zij moeten zorgen en werken voor jou
al zitten ze in de knel.
Je vader, je moeder, de koning, je voogd
als die het niet kunnen vertellen

dan kun je, dan mag je, en wees maar niet bang
dan kun je de Klachtenlijn bellen.

**Oo onze rechten
kinderen hebben rechten (4x)**

O LALALA, **Die kinderrechtenrap** **is een mond vol**

Daarom kleden we het lied woord voor woord weer uit.

Begin bij het begin en maak je kinderen nieuwsgierig naar de rap.

Bekijk ook zeker de animatieclip op www.youtube.be/user/klachtenlijnKRC. Negen- tot twaalfjarige filmmakers maakten deze clip onder begeleiding van de fantastische vzw kidscam.

Stel gekke vragen!

Hieronder een inspirerend lijstje.

Filosofische vragen bij De Kinderrechtenrap

Wat is een mens?

Wat is het verschil tussen een mens en een dier?

Kan een vis denken?

Kan een mens denken?

Kan een vis zich vergissen?

Kan een mens zich vergissen?

Wat is graag zien?

Wie ziet jou graag?

Hoe weet je dat?

Zie jij iedereen graag?

Is dat nodig?

Moet je iemand graag zien?

Wat gebeurt er als alle grote mensen alle kinderen niet meer graag zien?

Waarom doen mensen mensen soms pijn?

Wat is pijn?

Waar komt pijn vandaan?

Doe jij soms iemand pijn?

Waarom?

Hoe zou de wereld eruitzien zonder pijn?

Wat is het tegenovergestelde van pijn?

Wat doe je als iemand je pijn heeft gedaan?

Wat is een geheim?

Waar komen geheimen vandaan?

Mag je een geheim hebben?

Hoeveel geheimen mag je hebben?

Hoelang blijft iets geheim?

Kan je een geheim delen?

Is een gedeeld geheim ook nog een geheim?

Hoe weet je wie je bent?

Waar komt je naam vandaan?

Zou je weten wie je bent zonder naam?

Word je iemand anders met een andere naam?

Ben je van jezelf of van je ouders?

Ben je anders dan je ouders?

Ben je anders dan de andere kinderen?

Wat is dat: anders zijn?

Wat kan dat allemaal zijn: anders zijn?

Wat mag je allemaal?

En wat mag je helemaal niet?

Wat mogen je ouders allemaal?

En wat mogen ze helemaal niet?

Wie beslist wat mag en wat niet mag?

Waarom zijn er straffen en boetes?

Wie mag jou straffen en beboeten?

Ik vind wat ik vind wat ik vind

Wanneer je een aantal filosofische sessies achter de rug hebt, heb je vast ook mooie gedachten van je kinderen verzameld. Zorg dat je van elk kind één uitspraak hebt en schrijf die op een groot blad. Laat elk kind een affiche maken. Zo krijg je een prachtig palet aan meningen, gedachten en beelden je kunt ze nog eens ophangen of tentoonstellen ook.

Ik schrijf mijn eigen lied

Je hebt de karaokeversie van De Kinderrechtenrap. Misschien kun je met de meningen en gedachten van je kinderen wel een nieuwe tekst verzinnen.

Neem je vrijheid.
Ga voor korter of eenvoudiger.
Ga voor zoeter of stouter.
Schrijf je eigen klasrechtenlied.
Op maat van jouw kinderen.
Benieuwd!

Meer weten

Ben je op zoek naar boeken over filosoferen met kinderen?

Samengesteld door Marijke Goudriaan, 2011
Bron: http://www.grootdenkraam.nl/images/boekenlijst_filosoferen_met_kinderenmarijkegoudriaan.pdf

Spelenderwijs filosoferen met kinderen

Nanda van Bodegraven
Uitgeverij Reed Business
ISBN: 978-90-3522-2465

Kriebels in je hersens

Gesprekken en activiteiten met jonge kinderen
Nanda van Bodegraven / Tamar Kopmels
Uitgeverij: SWP
ISBN: 978-90-6665-4341

Wortels en vleugels

Kinderen onderzoeken bestaansvragen
Nanda van Bodegraven en Tamar Kopmels
Uitgeverij: SWP
ISBN: 978-90-6665-6048

Schatgraven

Maak een schatkaart van je eigen leven
Nanda van Bodegraven
Uitgeverij: SWP
ISBN: 978-90-6665-6697

Klein maar dapper

Filosoferen met jonge kinderen
Berrie Heesen
Uitgeverij: Damon
ISBN: 978-90-5573-2517

De vliegende papa's

Filosoferen met kinderen
Berrie Heesen
Uitgeverij: Damon
ISBN: 978-90-5573-0650

Kinderen filosoferen

Docentenboek
Berrie Heesen
Uitgeverij: Damon
ISBN: 978-90-5573-2432

Kinderen filosoferen

Leerlingenboek
Berrie Heesen
Uitgeverij: Damon
ISBN: 978-90-5573-1930

Vraag maar

Fantaseren en filosoferen met kinderen
Meer dan 100 vragen + foto
Antje Damm
Uitgeverij: Lemniscaat
ISBN: 978-90-5637-5508

Peinzen,

49 filosofische vragen van kinderen
Richard Anthonie e.a.
Uitgeverij: Acco
ISBN: 978-90-3345-9412

Filosoferen doe je zo

Leidraad voor de basisschool - groep 1 t/m 4
Rob Bartels en Marja van Rossum
Uitgeverij: Damon
ISBN: 978-90-5573-9196

Filosoferen doe je zo

Leidraad voor de basisschool - groep 5 t/m 8
Rob Bartels en Marja van Rossum
Uitgeverij: Damon
ISBN: 978-90-5573-9202

Wat zit er achter de wolken?

Bieke Lambrechts
Uitgeverij: Plantyn
ISBN: 978-90-3019-2565

Filosofierend ontdekken

Nanda van Bodegraven
Uitgeverij: Kwintessens
ISBN: 90-5788-0652

Waarom leef ik?

Oscar Brenifier
Uitgeverij: NBD / Biblion
ISBN: 978-90-7683-0421

Wie ben ik?

Oscar Brenifier
Uitgeverij: NBD / Biblion
ISBN: 978-90-7683-0711

Wat voel ik?

Oscar Brenifier
Uitgeverij: NBD / Biblion
ISBN: 978-90-7683-0438

Wat is goed, wat is kwaad?

Oscar Brenifier
Uitgeverij: NBD / Biblion
ISBN: 978-90-7683-0445

Wat is schoonheid, wat is kunst?

Oscar Brenifier
Uitgeverij: NBD / Biblion
ISBN: 978-90-5483-7992

Wat is vrijheid?

Oscar Brenifier
Uitgeverij: NBD / Biblion
ISBN: 978-90-5483-7992

Samenleven hoe doe je dat?

Oscar Brenifier
Uitgeverij: NBD / Biblion
ISBN: 978-90-7683-0704

Wat is geluk?

Oscar Brenifier
Uitgeverij: NBD / Biblion
ISBN: 978-90-7980-6010

Kinderen leren filosoferen

Rob Bartels
Uitgeverij: Agiel
ISBN: 978-90-7783-4299

Filosoferen met kinderen

Over verhalen uit de hele wereld, over grote waarden in het klein
Nel de Theije-Avontuur en Leo Kaniok
Uitgeverij: Panta Rhei
ISBN: 978-90-8840-0575

De wereld in een kiezelsteen

Ingeborg Hendriks
Uitgeverij: Lemniscaat
ISBN: 978-90-5637-5041

Van boeken ga je denken

Filosoferen met kinderen aan de hand van jeugdliteratuur
Richard Anthone en Silvie Moors
Uitgeverij: Acco
ISBN: 978-90-3344-6238

Filosoferen met Doornroosje

Richard Anthone en Rika de Smedt
Uitgeverij: Acco
ISBN: 978-90-3346-6120

Waarom?

Luisterboek cd
Bas Haring
Uitgeverij: LuisterWijis
ISBN: 978-90-8993-0217

Waarom? Tirso het jongetje dat altijd vragen stelt

Deze serie verscheen eerder in het kindertijdschrift Pompoen.
(klein formaat)?

Serie a: Waarom mag je niet alles doen wat je wilt?

Waarom zijn er slechteriken?
Waarom moet je naar school?
Waarom ben je bang?

Serie b: Waar was je voor je geboren werd?

Waarom zijn we niet allemaal hetzelfde?
Dat is niet eerlijk!
Dood, wat is dat?

Waar vind je deze series?

Te bestellen bij Uitgeverij Schoolsupport
www.schoolsupport.nl

Filo en Sofietje

Rymke Wiersma
Uitgeverij: Atalanta
ISBN: 978-907303-4525

Mijn hart is een pinguïn

Chiharu Sakazaki / Bart Moeyaert
Silvie Moors
Uitgeverij: Pantalone
ISBN: 978-90-8054-1729

Denken door filosofie

Paul Gleghan
Uitgeverij: Stichting voor Persoonlijk Onderwijs
www.filosofie.svpo.nl
Denken door filosofie voor groep 4
ISBN: 978-90-7954-6015
Denken door filosofie voor groep 5
ISBN: 978-90-7954-6022
Denken door filosofie voor groep 6
ISBN: 978-90-7954-6039
Denken door filosofie voor groep 7/8
ISBN: 978-90-7954-6046

Philo en Sophia, de kleine filosofen

Wat je weet en wat je niet weet
Brigitte Labbé en Michel Puech
Uitgeverij: het Spectrum
ISBN: 978-90-2748-4970

Philo en Sophia, de kleine filosofen

Jongens en meisjes
Brigitte Labbé en Michel Puech
Uitgeverij: het Spectrum
ISBN: 978-90-2748-4987

Philo en Sophia, de kleine filosofen

Leven en dood
Brigitte Labbé en Michel Puech
Uitgeverij: het Spectrum
ISBN: 978-90-2748-4963

Philo en Sophia, de kleine filosofen

Goed en slecht
Brigitte Labbé en Michel Puech
Uitgeverij: het Spectrum
ISBN: 978-90-2748-4956

Wat denk jij?

Gvenaëlle Boulet
Uitgeverij: van Goor
ISBN: 978-90-4751-0369

Dat is waar

Menno Lievers
Uitgeverij: Bezige Bij
ISBN: 978-90-2341-1741

Filosoferen met beelden

Werkboek

Filosoferen met schilderijen

Werkboek
DVD

Filosoferen met kinderen over kunst

Te bestellen bij: Het Kröller-Müller Museum
www.kmm.nl

Filosoferen met natuur

Werkboek
te bestellen bij: Het Nationale Park De Hoge Veluwe
www.hogeveluwe.nl

Goed of kwaad?

Een filosofisch prentenboek
Oscar Brenifier
Uitgeverij: NBD/Biblion
ISBN: 978-90-7980-6096

Liefde en vriendschap

Een filosofisch prentenboek
Oscar Brenifier
Uitgeverij: NBD/Biblion
ISBN: 978-90-7980-6120

Het boek van de grote filosofische tegenstellingen

Oscar Brenifier
Uitgeverij: NBD/Biblion
ISBN: 978-90-5483-8364

Iedereen is anders

Het grote boek van de psychologische tegenstellingen
Uitgeverij: NBD/Biblion
ISBN: 978-90-7980-6133

Willen planten ook baby's?

Gareth Matthews
Uitgeverij: Lemniscaat
ISBN: 978-90-6069-9133

Filosofie van de kinderjaren

Gareth Matthews
Uitgeverij: Lemniscaat
ISBN: 978-90-6069-9935

Filosoferen met kinderen

Thecla Rondhuis
Uitgeverij: Lemniscaat
ISBN: 978-90-6069-9409

Jong en wijs

Thecla Rondhuis
Uitgeverij: de Fontein
ISBN: 978-90-2454-0587

Spelen met denken

Over filosofen met kinderen
Ekkehard Martens
Uitgeverij: Lemniscaat
ISBN: 978-90-5637-2569

Socrates op de speelplaats

Richard Anthone
Uitgeverij: Acco
ISBN: 978-90-3346-2917

Welke kleur heeft de tijd?

Marco Wehr
Uitgeverij: Bornmeer
ISBN: 978-90-5615-1997

Luister je wel naar mij?

Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar
Martine Delfos
Uitgeverij: SWP
ISBN: 978-90-6665-3405

Gesprek als grenservaring

Een portret van filosoferen met kinderen als pedagogisch project
Uitgeverij: Acco
ISBN: 978-90-3347-9366

Anders denken

Filosoferen vanaf de basisschool
Catherine C. McCall
Uitgeverij: Garant
ISBN: 978-90-4412-6884

Websites

www.zenopraktischefilosofie.be
www.kinderfilosofie.nl
www.grootdenkraam.nl

Ben je op zoek naar goede kinderboeken en wil je graag thematisch werken?

Neem dan boekenzoeker onder de loep.
Het is een prachtige wegwijs in het kinderboekenlandschap.
Voor kinderen van 0 tot 18 jaar.
www.boekenzoeker.be

Onderstaande boeken kunnen alvast niet ontbreken in je filosofische basisboekenkast.

Kikker-serie

Max Velthuis
Leopold

Stoute hond

Chris Haughton
Gottmer

Kikker en Pad

Arnold Lobel
Ploegsma

Kuik en Vark

Koos Meinderts
Ploegsma

Misschien wisten zij alles

Toon Tellegen
Querido

Het meisje en het geluk Toen de wereld nog jong was Vader, moeder, ik en zij

Jürg Schubiger
Ludion

De O MUNDO-bibliotheek van Stichting Lezen verzamelde de mooiste prentenboeken uit de hele wereld. Lees zeker Het dagboek van Blumka. Een schitterend boek waarin kinderrechten aan bod komen. Je leest het in de basisschool maar het inspireert vast ook je werk met jongere kinderen.

Het dagboek van Blumka

Iwona Chmielewska
Gimpel Verlag / O Mundo

Zoek je bijzondere prentenboeken of ben je op zoek naar kamishibai-verhalen?

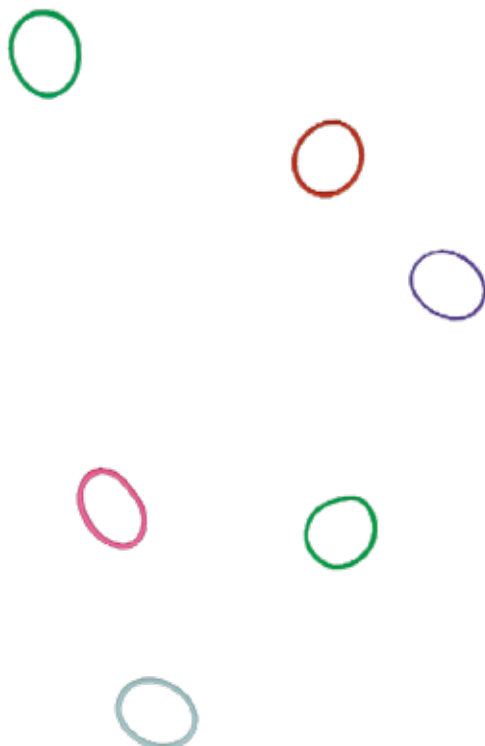
Ga dan op bezoek bij Art Basics for Children. Dat is het bijzondere huis rond kunsteducatie met een wonderlijke prentenboekencollectie en kamishibai-platen die je mag uitlenen.
www.abc-web.be

Wil je concrete lestips rond kinderrechten?

Kijk dan eens naar **Het Krekelboek** van Vormen vzw.
Het is een lijvig ideeënboek rond kinderrechteneducatie voor de kleuter- en lagere school.
Je kan het hier gratis downloaden:
http://www.vormen.org/sites/www.vormen.org/files/page/attach/krekelboek_handboek_kinderrechten_basisonderwijs_0.pdf

En nog dit:

Alle boeken waaruit we fragmenten of gedichten overnamen zijn méér dan de moeite waard natuurlijk om helemaal te lezen en voor te lezen! Misschien wil je bib een klas-kist samenstellen waarin al deze boeken verzameld werden. Vraag het eens na: een échte kinderrechten-boekenbox! De titels heb je al.

Colofon

© Concept, Samenstelling & Tekst:

Filosoferen over kinderrechten

Een inspiratiegids voor de kleuter- & lagere school:

Silvie Moors / DE DAGEN, met dank aan Nils Geylen.

Dank aan alle filosoferende scholen en kinderen, in het bijzonder dank aan:

De Zevensprong (Borgerhout)

Yasmine, Romaïsa, Ahlam, Ruben, Brecht, Yousra, Irina, Brahim, Matteo, Wannes, Lux, Willem, Hanane, Viktor, Zeno, Heleen, Tariq, Ihsane, Mirte, Flor, Fé en juf Lin Delacourt.

De Kleine Wereldburger (Borgerhout)

Tuur, Benjamin, Flor, Isra, Noor, Arwen, Klaas, Kevin, Saydu, Billie, Sonja, Emilia, Tito, Izar en juf Lien Konings

Musica (Antwerpen)

Jakke, Scott, Julie, Mateo, Ilias, Hanna, Stella, Rohart, Warre, Nathan, Evi, Elicia, Billy-Bob, Rika, Sofia, Lanthe, Sid, Lars, Shakira, Alyssa, Seppe, Gustaaf, Kato, Tommy en juf Femke Bervoets.

Grote dank aan Babette, Thelma, Jonathan, Lena, Isis, Carmella, Amankaya, K'antu, Silas, Otto, Wolf, Jackie, Sander, Tommy, Tibbe, Feliz & Aimée en hun kinderrechtenrespecterende ouders!

**voor de Klachtenlijn van het
Kinderrechtencommissariaat**

www.kinderrechten.be ■ T 0800 20808

Deze inspiratiegids Filosoferen over kinderrechten werd gemaakt bij de Kinderrechtenrap

Muziek: Kapitein Winokio

Tekst: Joke van Leeuwen

gebaseerd op gedachten die Silvie Moors / De Dagen verzamelde bij kinderen van verschillende leeftijden in verschillende scholen

Animatie, figuren, decors door 9-12 jarige film-

makers: Sid Djamel Besseghir, Flo Bohets, Vico Bohets, Arno Boriau, Tiebe Covens, Tilli Noëz, Arwen Ouarar, Renée Pauwels, Emma Van Den Bossche en Jeremiah Christian Vandersteegen, onder regie, begeleiding en productie van Kidscam vzw.

Projectcoördinatie: Els Van Hemelrijck.

Verantwoordelijke Uitgever: Bruno Vanobbergen, Kinderrechtencommissariaat, Leuvenseweg 86, 1000 Brussel.

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te achterhalen. Aan hen die desondanks menen aanspraak te kunnen maken op enig recht, wordt verzocht contact op te nemen met het Kinderrechtencommissariaat, Leuvenseweg 86, 1000 Brussel.

2014